

מכות טו

כלל בשם ר' יוחנן: רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כל לא תעשה שקדמו עשה – לוקין עליו.
תגובה לכלל: אמרו לו: אמרת?

ר' יוחנן חוזר בו מהכלל: אמר להו: לא.

קושי על חזרת ר' יוחנן מהכלל: אמר רבה: האלהים! אמרה, וכתבא ותנינא:

• כתיבא ויפלו מן האחנה [ולא] ולא יטא לא את אחניה.

• תנינא – אלו הן הלוקין... הבא למקדש טמא.

תירוץ (למה ר' יוחנן חזר בו): אלא מאי טעמא קא הדר ביה? משום דקשיא ליה

אונס. דתנינא: אונס שגירש, אם ישראל הוא – מחזיר ואינו לוקה. אם כהן הוא –

לוקה ואינו מחזיר.

• אם ישראל הוא – מחזיר ואינו לוקה, אמאי? לא תעשה שקדמו עשה הוא, ולילקי!

ניסיון להסביר שאונס זה לאו הניתק לעשה רגיל ולא שקדמו עשה (ובכך לדחות את ההסבר לחזרתו של ר' יוחנן מהכלל)	דחיית דבריו
עולא: לא יאמר לו תהיה אכא , באונס, וליגמר ממוציא שם רע: ומה מוציא שם רע שלא עשה מעשה – אמר רחמנא לו תהיה אכא , אונס לא כל שכן? למה נאמר? אם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו, שאם גירש יחזיר.	ואכתי, אונס ממוציא שם רע לא גמר, דאיכא למיפרך: מה ממוציא שם רע, שכן לוקה ומשלם!
עולא: אלא: לא יאמר לו תהיה אכא במוציא שם רע, וליגמר מאונס: ומה אונס שאינו לוקה ומשלם, אמר רחמנא לו תהיה אכא , מוציא שם רע לא כל שכן? ולמה נאמר? אם אינו ענין למוציא שם רע – תנהו ענין לאונס, אם אינו ענין לפניו – תנהו ענין לאחריו.	ומוציא שם רע מאונס נמי לא גמר, דאיכא למיפרך: מה לאונס – שכן עשה מעשה!
עולא: לא יאמר לו תהיה אכא במוציא שם רע, שהרי אשתו היא. למה נאמר? אם אינו ענין למוציא שם רע – תנהו ענין לאונס, ואם אינו ענין לפניו – תנהו ענין לאחריו. ואימא, ואם אינו ענין לפניו דמוציא שם רע – תנהו ענין לאחריו דידיה, דלא לקי!	ואימא, ואם אינו ענין לפניו דמוציא שם רע – תנהו ענין לאחריו דידיה, דלא לקי! <u>תירוץ</u> : אין הכי נמי, ואתי אונס וגמר מיניה. <u>קושי</u> : במאי גמר מיניה? אי בקל וחומר אי ב"מה מצינו" – איכא למיפרך כדפרכינן: מה ממוציא שם רע, שכן לא עשה מעשה!
רבא : כל ימיו בעמוד והחזר.	

דברים כב: יט – מוציא שם רע

וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה פי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולוֹתֶהָ לְאִשָּׁה לֹא יִכָּל לְשַׁלְּחָהּ כְּלִימָיו:

דברים כב: כט – אונס

וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לְאָבִי הַנֶּעֱרָר חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹתֶהָ לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה לֹא יִכָּל לְשַׁלְּחָהּ כְּלִימָיו:

דחיית עולא לתירוץ – ניסיון 1: אמר עולא: לא יאמר **לו תהיה אכא**,

באונס, וליגמר ממוציא שם רע:

ומה מוציא שם רע שלא עשה מעשה – אמר רחמנא **לו תהיה אכא**, אונס לא כל שכן?

למה נאמר? אם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו, שאם גירש יחזיר.

קושי על דברי עולא: ואכתי, אונס ממוציא שם רע לא גמר, דאיכא

למיפרך: מה ממוציא שם רע, שכן לוקה ומשלם!

דחיית עולא לתירוץ – ניסיון 2 : אלא : לא יאמר **לו תהיה לאשה** במוציא שם רע, וליגמר מאונס :
ומה אונס שאינו לוקה ומשלם, אמר רחמנא **לו תהיה לאשה**, מוציא שם רע לא כל שכן?
ולמה נאמר? אם אינו ענין למוציא שם רע – תנהו ענין לאונס, אם אינו ענין לפניו – תנהו ענין לאחריו.
קושי על דברי עולא : ומוציא שם רע מאונס נמי לא גמר, דאיכא למיפרך :
מה לאונס – שכן עשה מעשה!

דחיית עולא לתירוץ – ניסיון 3 : אלא : לא יאמר **לו תהיה לאשה** במוציא שם רע, שהרי אשתו היא. למה נאמר?
אם אינו ענין למוציא שם רע – תנהו ענין לאונס, ואם אינו ענין לפניו – תנהו ענין לאחריו.
קושי על דברי עולא : ואימא, ואם אינו ענין לפניו דמוציא שם רע – תנהו ענין לאחריו דידיה, דלא לקי!
תירוץ : אין הכי נמי, ואתי אונס וגמר מיניה.
קושי : במאי גמר מיניה? אי בקל וחומר אי ב"מה מצינו" – איכא למיפרך כדפרכין : מה למוציא שם רע, שכן לא עשה מעשה!

דחיית רבא לתירוץ : אלא אמר רבא : כל ימיו בעמוד והחזר.
וכן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן : כל ימיו בעמוד והחזר.

קושי על הכלל של ר' יוחנן : אמר ליה רב פפא לרבא : והא לא דמי לאויה ללאו דחסימה!
תירוץ : אמר ליה : משום דכתב ביה רחמנא עשה יתירא מגרע גרע?
קושי : אי הכי, לאו שניתק לעשה נמי, לימא : משום דכתב ביה רחמנא עשה יתירא מגרע גרע?
תירוץ : אמר ליה : ההוא לנתוקי לאו הוא דאתא.

קושי על דחיית רבא לתירוץ (כל ימיו בעמוד והחזר) : הניחא למאן דאמר ביטלו ולא ביטלו, אלא למאן דאמר קיימו ולא קיימו, מאי איכא למימר?
תירוץ : מידי הוא טעמא אלא לרבי יוחנן? האמר ליה רבי יוחנן לתנא, תני : בטלו – חייב, ולא בטלו – פטור.

המקור לדברי התירוץ : דתני תנא קמיה דרבי יוחנן : **כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה, קיים עשה שבה – פטור, ביטל עשה שבה – חייב.**
אמר ליה : מאי קא אמרת? קיים – פטור, לא קיים – חייב, ביטל – חייב, לא ביטל – פטור!
תני : **ביטלו ולא ביטלו.**

הנוסח הנכון בברייתא	ר' יוחנן	ריש לקיש
התראת ספק שמה התראה	ביטלו ולא ביטלו	קיימו ולא קיימו.
טעם דבריו	התראת ספק שמה התראה	התראת ספק לא שמה התראה